

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
(Майя НІКОЛАСВА)
«15» вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРИЧНА УРБАНІСТИКА
(від античності до модерного часу)
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)
(назва освітнього рівня)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 Історія та археологія
Освітньо-професійна програма: Історія та археологія

Одеса
2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: 3 кредитів 90 годин 1 змістових модулів	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва) Спеціалізація (ї): _____ (назва) Рівень вищої освіти: <u>магістр</u>	за вибором (ВНЗ)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	
		<i>Лекції</i>	
		20	6
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10	4
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60	80
Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історична урбаністика» є сформувати у майбутніх істориків розуміння особливостей генези та розвитку міських структур залежно від природних, економічних, культурних умов.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Історична урбаністика» є:

- сформувати цілісне уявлення про місто як просторову, соціальну та культурну структуру;
- надати уявлення про класичні теорії міста, урбанізації та урбанізму;
- сформувати комплексне розуміння міської структури і пов'язаних із нею проблем місцевого самоврядування, міського адміністрування та планування, міської історії та культури;
- стимулювати студентську наукову роботу в царині урбаністики, сприяти розвитку урбаністичних студій як міждисциплінарного напрямку на основі сучасних наукових методологій;
- розглянути місце та значення міст в історії в різних конкретно-історичних умовах;
- висвітлити історіографічні та методологічні проблеми виникнення та становлення міста;
- прослідкувати еволюцію міського самоуправління;
- показати соціальний, економічний розвиток міст XVI-XX ст.;
- розкрити поняття «міський спосіб життя», «міська культура», «міські субкультури».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості соціальних та просторових міських структур в різних конкретно-історичних умовах.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК): здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК.05);

- цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК.08).

б) спеціальних фахових (СК):

- здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук (СК.02);

- здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проєкти (СК05);

- здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області (СК.06);

- здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології (СК.09);

- здатність використовувати набуті знання в ході професійної діяльності та експертного консультування з актуальних проблем історії та археології,

міжкультурної комунікації, архівної, музейної та пам'яткоохоронної діяльності (СК.11).

Програмні результати навчання (ПРН):

- розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів (ПР.03);
- застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проектів (ПР.04);
- планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки (ПР.05);
- здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання (ПР.06);
- здійснювати професійну діяльність та експертне консультування з актуальних проблем історії та археології, міжкультурної комунікації, архівної, музейної та пам'яткоохоронної діяльності (ПР.10).

Навчальна програма дисципліни «Історична урбаністика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 032 Історія та археологія.

Програма фокусує увагу на питаннях міської історії та міської культури і таким чином доповнює та поглиблює сприйняття усіх загальних лекційних курсів спеціальності 032.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

20 – лекції, 10 – практичні, 60 – самостійна робота.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1: Теоретико-методологічні засади історичної урбаністики

Предмет, об'єкт та завдання історичної урбаністики. Історична урбаністика поряд із локальною історією, регіональною історією, історичною антропологією.

Історіографія досліджень історичної урбаністики. Специфіка джерельної бази. Теоретичні засади урбаністики. Основні поняття курсу: місто, град, городище, історичне місто, образ міста, історичний населений пункт, історичний ареал населеного міста, архітектурна пам'ятка. Пам'яткоохоронництво.

Проблема формування міста. Концепції розвитку міста. Функції міста. Місто та цивілізація.

Тема 2: Історична типологія міста

Міський вимір античного полісу. Місто на давньому Сході. Шумерські та фінікійські міста. Типологія середньовічних міст. Місто та влада. Феномен

„вільного міста”, його привілеї та вольності. Цеховий устрій. Середньовічні міста Русі. Походження давніх східнослов'янських міст. Форми міського життя. Військова функція давньоруського міста. Господарська діяльність руського ранньофеодального міста. Ремесло, місцева та зовнішня торгівля. Поняття магдебургського права. Зв'язок міста та околиць. Основні особливості магдебургським міст на правобережній та лівобережній Україні. Міський уряд. Видатки та повинності міського населення Гетьманщини XVIII ст. Урбанізація на українських теренах під владою Російської імперії (XVIII–XIX ст.) Міста Західної України у складі імперії Габсбургів. Радянський різновид урбанізації.

Тема 3. Модернізація міста. Модерне місто та його ознаки. Одеса кінця XVIII – початку XX ст. як типовий приклад розбудови модерного міста. Планування, забудова. Ландшафт. Топонімічна структура. Розміщення населення, його соціальна, культурна географія, етнічний склад. Міська економіка, торгівля, промисловість, рекреаційна роль. Соціальний комплекс та міська інфраструктура. Проблема ресурсозабезпечення. Транспортна проблема. Порт. Міська периферія.

Тема 4. Місто як феномен сучасної культури.

Сучасний розвиток міст. Міста в незалежній Україні. Міста XX ст.: еволюція міської традиції. Урбанізм як спосіб життя. Поняття культурного простору міста. Місто і повсякденність. Місто і глобалізація. Міські субкультури. Ритуали та звичаї в сучасній міській обрядовій практиці.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		о	л	п/с	Лаб		Ср	Л	п/с	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль I										
Тема 1. Теоретико-методологічні засади історичної урбаністики	12	4	2		6	11	1			10
Тема 2. Історична типологія міста за доби античності та середніх віків	24	10	4		10	24	2	2		20
Тема 3.	16	4	2		10	11	1			10

Модернізація міста										
Тема 4. Місто як феномен сучасної культури.	8	2	2		4	14	2	2		10
Разом за змістовним модулем 1	60	20	10		30	60	6	4		50
ІНДЗ					30					30
Усього годин	90	20	10		60	90	6	4		80

5. Теми семінарських занять
Програмою не передбачені

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Проблема виникнення міст. Функції міста.	2	
2	Історична типологія міста	2	2
3	Урбаністичні моделі міст України	2	
4	Структура модерного міста. Казус Одеси	2	
5	Феномен сучасного міста.	2	2
	Разом	10	4

7. Теми лабораторних занять
Програмою не передбачені

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д/в)	Кількість годин (з/в)
1	Теоретико-методологічні засади історичної урбаністики [1, 2]	6	10
2	Історична типологія міста [1, 2]	10	20
3	Модернізація міста [1, 2]	10	10

4	Місто як феномен сучасної культури [1, 2].	4	10
5	ІНДЗ [3]	30	30
	Разом	60	80

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій;
- [2] – написання рефератів, есе.
- [3] – ІНДЗ .

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальним навчально-дослідницьким завданням є підготовка та захист письмової роботи, де подається характеристика одного з міст (за вибором здобувача) за наступним планом:

1. Географічне розташування міста, кількісний склад населення.
2. Виникнення міста: датування, історичні, політичні, економічні чинники.
3. Роль міста в історії регіону, країни.
4. Тип міста за функціональним спрямуванням.
5. Етнічна, конфесійна та соціальна структура населення.
6. Культурний ландшафт міста (культурні центри, музеї, видатні пам'ятки).
7. Видатні діячі міста / видатні уродженці міста.

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання студенти виконують за рахунок годин самостійної роботи.

9. Методи навчання

Словесні: лекції, пояснення нового матеріалу, бесіда з тем курсу, дискусія.

Метод проблемного викладання. В основі більшості лекцій лежать проблеми, які переважно досі є дискусійними в науці. Це дає широкі можливості для активізації інтерактивності з боку студентської аудиторії.

Наочні: ілюстрація, демонстрація, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: робота з різними типами джерел, науково-дослідницькими працями, виконання та захист індивідуальних завдань.

Евристичний метод. В ході самостійної роботи студент відшукує в навчальній та науковій літературі факти з необхідної тематики.

Дослідницький метод. Використовується студентами в ході виконання ІНДЗ.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Методи поточного/періодичного контролю: усне опитування, оцінювання доповідей, оцінювання есе, оцінювання виконання індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю в рамках дисципліни є залік.

Критерії оцінювання.

Оцінка за національною шкалою	Здобувач освіти
-------------------------------	-----------------

Зараховано	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
Не зараховано з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки
Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом

11. Питання для підсумкового контролю

1. Історична урбаністика як дослідницька галузь: проблематика, основні підходи
2. Предмет, об'єкт та завдання історичної урбаністики.
3. Історична урбаністика поряд із локальною історією, регіональною історією, історичною антропологією.
4. Проблема формування міста. Концепції розвитку міста.
5. Міський вимір античного полісу.
6. Місто на давньому Сході.
7. Феномен „вільного міста”, його привілеї та вольності.
8. Середньовічні міські структури на прикладі одного з міст Європи
9. «Міська революція» Гордона Чайлда
10. Проблема виникнення середньовічного міста. Темпи урбанізації.
11. Форми міського життя на Русі.
12. Модерне місто та його ознаки.
13. Ризики проживання у місті
14. Місто в ландшафті
15. Рішення проблем ресурсозабезпечення. Постачання води
16. Поява ідеї планування міста
17. Образ міста в культурі
18. Місто Макса Вебера та становлення буржуазного суспільства
19. Місто як соціальна лабораторія Роберта Парка
20. Урбанізм Луїса Вірта

21. Міграції та розвиток міст
22. Проблема датування появи міста
23. Структура модерного міста. Казус Одеси
24. Сучасний розвиток міст.
25. Урбанізм як спосіб життя.
26. Поняття культурного простору міста.
27. Місто і повсякденність.
28. Місто і глобалізація.
29. Міські субкультури.
30. Ритуали та звичаї в сучасній міській обрядовій практиці.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль				Індивідуальне самостійне завдання	Сума балів
Змістовий модуль №1					
T1	T2	T3	T4	40	100
15	15	15	15		

Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма курсу.
2. Силабус.
3. Луговий О.М. Етнодемографічна історія Європи в середні віки: навчально-методичний посібник. Одеса, 2013.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Бондаренко О.В. Міста Наддніпрянської України за імперської доби (1785–1917 рр.): історіографічний дискурс: монографія. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2021. 364 с.
<http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/11059/1/dyser.pdf>
2. Верменич Я. В., Дмитрук В. І., Архипова С. І. Міська історія України: проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 140 с. Режим доступу:.
<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-5542-5/978-966-02-5542-5.pdf>
3. Верменич Я.В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. К.: Інститут історії України НАН України, 2011. 306 с.
4. Коваленко О.В. Історична урбаністика. Курс лекцій.
<http://lecture.in.ua/kurs-lekcij-istorichna-urbanistika.html>
5. Константінова В.К. Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861-1904 роки). Запоріжжя: АА Тандем, 2010. 596 с.

Додаткова:

1. Боднар Г. Львів. Щоденне життя міста очима переселенців із сіл (50–80-ті роки ХХ ст.). Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 340 с.
2. Борисенко М.В. Житло та побут міського населення України у 20-30-х роках ХХ століття. Київ: ВД «Стилос», 2013. 270 с.
3. Брама Одеси: каталог / упор. О.М. Луговий. Одеса: ФОП „Фрідман О.С.”, 2010. 340 с.
4. Верменич Я. В., Андрощук О. В. Зміни адміністративно-територіального устрою України ХХ–ХХІ ст. Відп. ред. Г. В. Боряк. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2014. 82 с.
5. Верменич Я. Генезис і еволюція міст у контексті історичної регіоналістики і нової локальної історії/ Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства методика літочислення. Київ: Інститут історії України, 2011. С. 40–60. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0005685>
6. Верменич Я. Історична локалістика у пошуках дослідницького об'єкта: міська і сільська історії. РЕГІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. Збірник наукових статей. 2010. С. 7-26.
7. Верменич Я.В. та ін. Міська історія України – проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання / Я. В. Верменич, В.І. Дмитрук, С. І. Архипова. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 140 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0002369>
8. Волошин Ю. Козаки і посполиті. Міська спільнота Полтави другої половини ХVIII століття. Київ: К.І.С., 2016

9. Діанова Н.М. Формування етно-конфесійної структури населення міст Південної України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Одеса: Астропринт, 2010. 176 с.
10. Діанова Н.М. Формування етно-конфесійної структури населення міст Південної України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Одеса: Астропринт, 2010. 176 с.
11. Долинська М. Львів. Простір на тлі мешканців. Львів: Видавництво УКУ, 2015. 168 с.
12. Долинська Мар'яна. Львів: Простір на тлі мешканців. Львів, 2014. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dolynska_Mariana/Lviv_prostir_na_tli_meshkant_siv_KhIII-KhIKh_st.pdf?
13. Економічні привілеї міста Львова XV-XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій / упор. М. Капраль, наук.ред. Я. Дашкевич, Р. Шуст. Львів, LI с. + 81бс.
14. Жуковський М. Про літочислення населених пунктів України, заснованих запорозьким козацтвом. Історія України. Маловідомі імена, події, факти (Збірник статей). Вип. 16. С. 264 - 270.
15. Заяць А. Міське суспільство Волині XVI – першої половини XVII ст. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 582 с.
16. Заяць О. Громадяни Львова XIV–XVIII ст.: Правовий статус, склад, походження. Київ; Львів, 2012. 558 с.
17. Константінова В.М. Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861–1904 роки). Запоріжжя, 2010. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-488-066-1/978-966-488-066-1.pdf>
18. Кравченко В. (заг. ред.), Посохов С. (заг. ред.), Куліков В., Любавський Р., Рачков Є. У пошуках обличчя міста: Практики саморепрезентації міст України в індустріальну та постіндустріальну добу. Міністерство освіти і науки України; Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. Харків: Видавництво Точка, 2021. 564 с.
19. Кравченко О. І. Культурні трансформації міста в постіндустріальну добу. Київ : 2019. 336 с.
20. Красько О. Особливості сприйняття міста Харків студентською молоддю (за матеріалами анкетування). *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія»*. 2020. Вип. 57. С. 106–119.
21. Легеза С. Велике місто як «голос» та «образ» на матеріалах міста Дніпро. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія»*. 2020. Вип. 57. С. 58–73.
22. Лильо І. Греки на території Руського воєводства у XV – XVIII ст.. Львів, 2019. 384 с.
23. Луговий О.М. Хрисовул 1189 року та історія німецького й французького кварталів Константинополя // *Libra*. Випуск II. Одеса, 2012. С. 104-128
24. Мазурок О. Міста Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття у другій половині XIX – на початку XX ст.(1848-1918 рр.). Ужгород: Карпатська вежа, 2012. 687 с.

- 25.Обухова А. Структура символічного простору в образі великого міста (на прикладі міста Донецьк). *Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Соціологія*. 2010. Вип. 1–2. С.84-87.
- 26.Плющ В. Проблеми соціально-економічного розвитку України у повоєнні роки (1946–1950 рр.) *Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика*. 2013. Вип. 18. С. 150–165.
- 27.Полтавська міська книга (1668-1740) / упорядн. В. Риневич. К., 2015. 664 с.
- 28.Портнова Т. Еволюція міського середовища Катеринослава кінця ХІХ – початку ХХ ст. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/144-tetiana-portnovaevolyutsiya-miskoho-ser>
- 29.Прищеп О. Міста Волині в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Рівне, 2010.
- 30.Пятницькова І. І. Урбаністичні дослідження в сучасній українській історіографії. Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства». 2021 URL: [https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1919/1/Урбаністичні%20дослідження%20у%20сучасній%20українській%20історіографії Пятницькова %20І.І..pdf](https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1919/1/Урбаністичні%20дослідження%20у%20сучасній%20українській%20історіографії%20Пятницькова%20І.І..pdf)
- 31.Соціальні трансформації в Україні: пізній сталінізм і хрущовська доба: Колективна монографія К.: Інститут історії України, 2014. 697 с.
- 32.Стоянова Г.М. Проблеми методології етнографічного вивчення міської культури: постановка питання. *Чорноморський літопис*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2011. Вип.3. С. 117-119.
- 33.Стоянова Г.М. Урбаністична культура в спектрі міждисциплінарних досліджень. Сучасна освіта: проблеми, реалії та перспективи: матеріали Міжрегіон. наук.-прак. онлайн-конф. (м. Миколаїв, 29 квіт. 2021 р.) / за заг. ред. Н. О. Рижевої. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2021. С. 59-64.
- 34.Abbé J.-L. The bastides & new towns of the southwest of France: recent research & new directions. 2012.
- 35.Abbé J.-L. The bastides & new towns of the southwest of France: recent research & new directions. 2012. <halshs-01567388>
- 36.Boerefijn W. N. A. The foundation, planning and building of new towns in the 13th and 14th centuries in Europe : an architectural-historical research into urban form and its creation. Academisch proefschrift aan de Universiteit van Amsterdam, 2010. 522 p.
- 37.Boerefijn W. N. A. The foundation, planning and building of new towns in the 13th and 14th centuries in Europe : an architectural-historical research into urban form and its creation. Academisch proefschrift aan de Universiteit van Amsterdam, 2010. 522 p.
- 38.Childe V. G. The Urban Revolution // *The Town Planning Review*, Vol. 21, No. 1 (Apr., 1950), pp. 3-17.

39. Dey H.W. The Afterlife of the Roman City. Architecture and Ceremony in Late Antiquity and the Early Middle Ages. Cambridge university press, 2015. 291 p.
40. Dey H.W. The Afterlife of the Roman City. Architecture and Ceremony in Late Antiquity and the Early Middle Ages. Cambridge university press, 2015. 291 p.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України.
5. <http://allbest.ru/union/> - перелік безкоштовних бібліотек повних текстів.
6. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> - енциклопедії та словники.
7. <http://www.vuzlib.net> - економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники).
8. <http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І.Вернадського.
9. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> - електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського.
10. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/51917> - Регіональна історія України (Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України).
11. МІКС – Місто: історія, культура, суспільство – <http://mics.org.ua/>
12. Journal of Urban History. Url: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal-of-urban-history/journal200943>
13. Urban History Yearbook. Url: <https://www.jstor.org/journal/urbahistyear>